

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > דע את תורתך דרכי הלימוד 001 שלבים ראשונים בימי הקטנות בלימודו של האדם >

דע את תורתך דרכי הלימוד 001 שלבים ראשונים בימי הקטנות בלימודו של האדם

בסוגיא בברכות ל"ה ב', יש מחלוקת, לשיטת ר' ישמעאל הנהג בהן מנהג דרך ארץ, ולשיטת רשב"י בזמן שעושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים. והנה יסוד הנידון של דברי הסוגיא לא מצד עצם הדבר של "ואספת דגנך" אלא מצד הביטול שמונח בזה כפי שמבואר בגמ' מצד הפסוק של "לא ימוש", דלר' ישמעאל הותר ביטול תורה לצורך זה ולשיטת רשב"י בזמן שעושים רצונו של מקום אין היתר כזה. הסוגיא כאן מתחילה אחר שיש מצווה של תלמוד תורה, מתי ומהו גדר הדבר שמותר לבטל מתורה, הרמב"ם מונה במנין המצוות מצוות ת"ת ומצווה לכבד מלמדיה ויודעיה, ומצוות ת"ת נחלקת לכמה חלקים, א. ללמוד, ב. ללמד תורה ובזה יש ללמד לבנו ולבן בנו, ויש חלק של ללמד תורה לאחרים ובלשון הרמב"ם ללמד לתלמידים, ולשיטת הרמב"ם כל ענין ללמוד וללמד מנוי במצוה אחת, ולשיטת הבה"ג והרס"ג המצווה של ללמוד והמצווה של ללמד מנוי כשתי מצוות. ויש ראשונים שמנו את המצווה של ללמד לבנים וללמד לתלמידים כשתי מצוות. ג. היראים מונה לא להסיח דעת מתורה 'והיו הדברים האלה על לבבך' מצוות עשה, ו'פן יסורו מלבבך' מצוות לא תעשה, והמצווה הרביעית של 'ושננתם' - שיהיו ד"ת מחודדים בפיו, מצוות ידיעת התורה. וכשאנו דנים בענין של היתר לבטל תורה אנו צריכים לדון בכל אחד מהמצוות הללו האם יש בהם את ההיתר לבטל תורה או לא. באמת שההיתר לביטול ת"ת, הוא נידון פרטי בסוגיתנו לענין פרנסה. אך בש"ס מצאנו כמה וכמה אופנים שמותר לבטל תורה בעבורם.

האופן הראשון - תפילה: הגמ' בשבת י'. שרב המנונא האריך בתפילה ואמר לו רבא עוזבים חיי עולם ועסוקים בחיי שעה, ור' ירמיה כשהגיע זמן תפילה ורצה להתפלל ולא לשמוע ד"ת אמר לו רבי זירא מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה, ומבואר שתפילה צריכה היתר לביטול תורה, על גבי זה יש נידון נוסף אם מותר להאריך בתפילה [וכבר פסק המשנה ברורה שאסור להאריך בתפילה יותר מדי משום ביטול תורה].

ומבואר שם בדף י"א שרשב"י וחבריו מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה, ואנו מפסיקין גם לתפילה חוץ ממתי שצריך לשבת על עיבור השנה. ואמנם יש לדון אם ק"ש נזקק הוא להיתר של ביטול תורה, כי לכאורה ק"ש זה ג"כ תלמוד תורה, אלא שהגמ' בדף ל"ג אומרת שרשב"י כשהיה צריך להתפלל היה לובש הבגדים, ובשאר כל היום היה מכסה גופו בחול, והקשו התוס' הרי רשב"י לא

הפסיק

לתפילה, וכתבו דתפילה דנקטה הגמ' היינו ק"ש, ומבואר שהגמ' קוראת לזה תפילה, והנה הב"י דן לגבי אדם ששכח לברך ברכת

התורה ולא כיון באהבה רבה אם יכול לקרוא ק"ש דכיון שמכיון לתפילה אין חיוב של ברכת התורה, והיינו שכשאינן מכיון לת"ת היינו כתפילה, וזהו כשלא בירך הברכות, אך לכאורה כשבירך הברכות למה שיוצרך להגיע לדין מפסיקין לק"ש, יכוון לתלמוד תורה

ואז לא יחשב הפסק, [ובאמת שגם כשלא בירך יש כאן לדון צד שיוכל לכיון לת"ת כדי שלא יתבטל ע"י הקריאת שמע מתורה ובזה

הכריעו שעדיף שלא יכוין לתורה משום שהוא קודם ברכת התורה] ולפי"ז רשב"י וחבריו אם לא בירכו ברכת התורה אז צריך להגיע

להא דמפסיקין לק"ש אם אם בירכו ברכת התורה שאז יכולים לכוון לשם ת"ת לכאורה אין כאן אלא הנידון של כמות ואיכות ונתבאר בזה לעיל.

ותפילה בכללות, יש לדון שתפילה תחשב תורה, [ומה שצריך להגיע למפסיקין לתפילה היינו מצד הענין של כמות מול איכות] שהי

המילים של פסוקים ודאי יש מקום שייחשבו לת"ת, וקורא תהילים זה הנידון בקורא כשאינו מבין אם נחשב ת"ת, אך כשמבין פירוש

המילות לכאורה יש כאן מצוות ת"ת, וכן מי שמכיון כוונות וכדומה וודאי יש בזה תלמוד תורה, וא"כ בכל תפילה יכול להיות שמקיים ת"ת, ונידון הגמ' של "חיי שעה" היינו ת"ת מול ידיעת התורה אם באופן של חלקי התפילה שאינו מקיים מצוות ת"ת כגון

באומר ואינו יודע מה אומר או שאומר מקופיאי, שכיון שמסיח דעת ממה שאומר בזה אין מקיים מצוות ת"ת וצריך את ההיתר. **האופן השני:** הגמ' במגילה מבטלין ת"ת לצורך מקרא מגילה, והקשו הלא מגילה היא עצמה תורה ומה ביטול תורה שייך כאן.

ואמנם יש ליישב שזה ענין של כמות מול איכות או שיש מילים במגילה שאינו מבין או לועז שקרא בלשון הקודש שקורא אף שאינו

מבין, ואז לצורך קיום מצווה שרי לבטל, והנה מגילה ותפילה הם מצוות שבגופו. ולפי שא"א לעשותם ע"י אחרים יש כאן נקודה

לעצמה שזה דין בחפצא שהמצווה צריכה שתעשה.

בפשטות תפילה היא לצורך שיהיה לו שפע ולכך נקראת חיי שעה, ועפי"ז היה מקום לדון צד מחודש שההיתר להתפלל זה מדין

ואספת דגנך, ורשב"י לשיטתו שאין לו היתר של ואספת דגנך, ולפיכך לא הותר חיי שעה של תפילה.

האופן השלישי: לצורך לוויית המת. ובפשטות הוא כלצורך שאר מצווה, אך במאן דתני שדינו "כנתינתה כך נטילתה" והיינו בשישים

רבוא ולמאן דקרי ומתני לית ליה שיעור, הם מדין כבוד התורה, וכפי שהזכרנו שהרמב"ם צירף בהלכות ת"ת מצוות כיבוד מלמדיה

ויודעיה, וא"כ יש סברא לומר שכבוד התורה הוא לא ביטול של מצוות ת"ת, אלא זה חלק מצורת התורה שצריך גם לכבדה, ולפי"ז

אין כאן בכלל ביטול תורה כי מדין מצוות ת"ת חייב לכבד את הרב ואת הת"ח.

האופן הרביעי: במבואות המטונפים. מבואר בגמ' שלכתחילה אסור לילך במבואות המטונפים כדי שלא לבטל תורה, אך כששונה

שם מוכרח לבטל תורה אי אסור הוא בד"ת [ע"ד החידוד יש לדון אם יש לאדם לצמצם השעות של תשעה באב ע"י חילוקי הזמן

שבארצות, וכמובן שאם יכול ללמוד דברים הרעים שבירמיה איוב או מו"ק אין זה נידון אך כשיודע כל דברים אלו ויש כאן ביטול

במצוות ידיעת התורה יל"ד בזה ע"ד החידוד, וכמובן שלא שמענו כהאי מילתא]

האופן החמישי: יש לדון ברב שמלמד את תלמידיו או אב את בנו האם מקיים מצוות תלמוד תורה, ולכאורה מקיים בזה ת"ת, אך

יתכן בזה ביטול תורה באיכות, וזה תלוי אם מתקיים בו "מתלמידי יותר מכולם" והיינו שתלוי איזה תלמידים הוא מלמד, ולהרמב"ם

שהיא מצווה אחת לכאורה זה אותו מצווה ואי"ז דחייה, אך לשאר ראשונים שהם שני מצוות האם מצוות הללמד שמלמד אותה

מסכתא הרבה שנים דוחה את לימודו שלו, או לא.

האופן השישי: יש לדון מאיזה דין מותר לאדם לישון. האם חייב ללמוד עד שתחטפנו שינה, ולרבי ישמעאל האם הכוונה שצריך להתנהג כדרך כל הארץ? כי אם נאמר שהתירו של רבי ישמעאל בפרנסה הוא מדין אונס, א"כ כל שלא חטפתו שינה אין כאן אונס [ואמנם זהו צד רחוק].

האופן השביעי: יש לדון באכילה ושתייה. והנה להנפש החיים וודאי בזמן הסעודה חייב להגות בד"ת ויהיה תלוי במחלוקת הפוסקים אם מקיים מצוות ת"ת בהגיון שבלב כי הרי אין מסיחין בשעת הסעודה, אך לענין הדין של 'פן יסורו' חייב לחשוב בד"ת מעיקר הדין שלא להסיח דעת מתורה, אך לשיטות שאין חיוב של הסרה מהלב ההיתר של לאכול ולשתות הוא כמו בשינה. [הנה הרמב"ם לא מנה איסור של להשיח דעת מדברי תורה, ואפשר שסובר דבמחשבה אין מקיימים מצוות לימוד תורה. ועי' להרמב"ם בספר מורה נבוכים חלק ג פרק גא וזה לשונו: וסוף דבר תשים מחשבתך במילי דעלמא, בעת אכלך, או בעת שתיתך, או בעת היותך במרחץ, או בעת ספרך עם אשתך ועם בניך הקטנים, או בעת ספרך עם המון בני אדם, אלו זמנים רבים ורחבים המצאתים לך, לחשוב בהם בכל מה שתצטרך אליו מעניני הממון והנהגת הבית ותקנת הגוף, ואמנם בעת מעשה העבודות התוריות לא תטריד מחשבתך אלא במה שאתה עושה כמו שבארנו, אבל בעת שתהיה לבדך בפני עצמך מבלתי אחר, ובעת הקיצץ על מטתך, הזהר מאד מלשום מחשבתך בעתים הנכבדים ההם בדבר אחר אלא בעבודה ההיא השכלית, והיא להתקרב אל השם ולעמוד לפניו על הדרך האמתית אשר הודעתך]. כמו"כ מיעוט שיחה, להגר"א שפירש 'מיעוט שיחה' לקולא, דהיינו שצריך לשוחח קצת לפקח דעתו עליו, חוזר להמבואר לעיל בשינה ואכילה.

- [\[דע את תורתך הדרכה מעשית דרכי הלימוד\]](#) 1]

Show featured image:

0

Source: <http://bilvavi.net/shiur> שלבים-ראשונים-בימי-הקטנות-בלימודו-של-האדם-דע-את-תורתך-דרכי-הלימוד-001

Links

[1] <http://bilvavi.net/daes.toratecha.limud>